

Samarbete på vinst och förlust

Trender inom idéhistorisk forskning¹

Thomas Kaiserfeld

Obamas undran

När den amerikanske presidenten Obama hösten 2013 mellanlandade i Sverige gjorde han ett besök på KTH för att informera sig om den senaste miljötekniken. Han ville exempelvis veta hur man kunde underlätta för elbilen att komma till bredare användning. Men KTH:s rektors med rätta stolta förevisning av den senaste elbilstekniken gav inget svar på Obamas undran. På KTH kan man nämligen inte besvara frågan om den dåliga spridningen av miljöteknik av det enkla skälet att den inte är teknisk till sin natur.

För att få svar på Obamas fråga måste man ta sig en kilometer längre norrut, till Stockholms universitet där samhällsvetare och humanister vet allt om teknikens symboliska betydelse samt vikten av ekonomiska incitament och institutioner som stöder viss teknik och förhindrar annan. Teknik för att kunna konstruera och massproducera elbilar finns väl utvecklade efter decennier av forskningsinsatser, något som inte minst bevisas av dess popularitet på så nära håll som i Norge. Det som dock saknas i både Sverige och USA är kunskap om hur man på bästa sätt skapar förutsättningar för en bredare användning av elbilar med de resmönster och transportbehov som finns här. Den frågan är inte teknisk utan samhällsvetenskaplig och humanistisk.

På samma sätt är det på område efter område. Samtliga våra samhällsutmaningar, från klimatförändringar till kärnavfallens hantering, från malaria till vattenbrist, kan hanteras med befintlig teknik och medicin. Det som saknas är samhällsvetenskaplig och humanistisk kunskap om vilka institutionella och ideologiska förhållanden som krävs för att redan existerande lösningar ska kunna utnyttjas bättre. Därför är det idag av allra yttersta vikt med större satsningar på samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning, varav en viss del i så fall också kunde riktas mot särskilda problemområden. Det fick Obama aldrig veta under sin mellanlandning i Sverige.

Lägesbeskrivning för idé- och lärdomshistorisk forskning

I Sverige bedrivs forskning i idé- och lärdomshistoria (som här används synonymt med idéhistoria) i relativt väl organiserade avgränsade forskar- och lärargrupper vid samtliga äldre universitet samt vid Södertörns

högskola, KTH och Karolinska institutet. Till detta kommer att idéhistorisk forskning också utövas vid nyare universitet och högskolor, men då ofta inom olika typer av mer utpräglat tvärvetenskapliga konstellationer. Endast vid Uppsala universitet finns fortfarande en institution för idé- och lärdomshistoria.

Forskningsvillkoren vid de olika grupperna skiftar på en mängd sätt. På grund av olika redovisningsformer vid universiteten är det svårt att med större noggrannhet avgöra volymen på den idéhistoriska forskningen i Sverige, men mer eller mindre kvalificerade gissningar pekar mot ungefär 50 miljoner kronor per år (inklusive indirekta kostnader exklusive forskarutbildning) varav ungefär hälften allokteras genom universitetens forskningsanslag (fakultetsmedel) och hälften som extern finansiering. När det gäller forskarutbildning deltar mellan fem och tio aktiva doktorander i var och en av de sju olika forskarutbildningarna (som här även inkluderar forskarutbildningsämnet historiska studier av teknik, vetenskap och miljö vid KTH).

När det gäller yttre betingelser kan konstateras att ämnet under de senaste fem till tio åren genomgått något av en generationsväxling i och med att ett flertal av innehavarna av de ursprungligen inrättade professorerna vid olika lärosäten har avgått med pension. Generellt kan också hävdas att forskningen i stort följer vissa utvecklingstendenser som gäller för humaniora i allmänhet. Således publicerar idéhistoriker idag i internationella sakkunniggranskade tidskrifter i högre utsträckning än för bara några år sedan. Även monografier ges oftare ut på internationella förlag med sakkunniggranskning.

Samtidigt finns en uppfattning bland många idéhistoriker att en ökad internationell publicering inte får innebära att det görs avkall på en idéhistorisk bildningstradition att presentera idéhistorisk forskning också för en svensk publik på svenska, en verksamhet som idéhistoriker, med många publikationer på kommersiella förlag med god lagerhållning och marknadsföring, länge framgångsrikt bedrivit. Idéhistoriker är till den helt övervägande delen eniga om att det inte handlar om antingen eller, utan både och. I det avseendet innebär Vetenskapsrådets beslut att inte ge Lärdomshistoriska samfundets årsbok *Lychnos* tryckbidrag för 2014 ett avbräck som förhoppningsvis bara är tillfälligt. Även om svenska idéhistoriker idag publicerar sig internationellt är *Lychnos* fortfarande en viktig sammanhållande infrastruktur för de nationella forskningsnätverken.

Ett annat förhållande som för närvarande präglar diskussionerna om idéhistoria tillsammans med humaniora och samhällsvetenskaper mer allmänt är det ökande intresset för så kallade integrativ humaniora, alltså tendenserna att bredda och integrera olika forskningsområden och discipliner för att kunna anta dagens samhällsutmaningar liksom att peka på olika positiva utvecklingsmöjligheter. Det är ingen tillfällighet att flera idéhistoriker är engagerade i dessa diskussioner liksom diskussionerna om

universitetens roll historiskt och idag.² Båda problemområdena är centrala för svensk idéhistorisk forskning.

Idéhistoria handlar om att studera idéer i relevanta historiska sammanhang. Dagens forskning präglas ofta av samarbeten med närliggande ämnen och så kallade postdisciplinära fält som kulturhistoria och mediehistoria, grön humaniora, digital humaniora, medicinsk humaniora, vetenskaps- och teknikstudier, utbildningsvetenskap samt genusforskning. Forskningen är bland annat inriktad mot vetenskapshistoria, teknikhistoria, medicinhistoria och miljöhistoria. Parallellt utvecklas och förnyas andra traditionella idéhistoriska inriktningar som filosofihistoria, politisk idéhistoria och historiografi. Problemområden inkluderar humanioras roller och praktiker liksom humanismens och posthumanismens villkor och sammanhang, inte minst med utgångspunkt i modernitetens växlingar. Andra intresseområden gäller kritisk analys, kognitiv historia, postkolonialism, human/animal studies, sinnenas idéhistoria och modehistoria. Ett centralt idéhistoriskt forskningstema är undersökningar av kunskapens historiska villkor och dynamik, något som skulle kunna kallas kunskaps-historia i bred bemärkelse och som måste anses som centralt i ett samhälle där aktörer och sagespersoner ofta och gärna stoltserar med prefixet kunskap.

Metodologiskt är texttolkning liksom begreppshistoriska ansatser viktiga. Under senare decennier har det också funnits ett stort intresse för olika typer av källor som, förutom stilla och rörliga bilder, även inkluderar miljö- och platsstudier. Ett allt större fokus på sentida och samtida idéhistoria ligger också till grund för ett större utnyttjande av muntliga källor och mediala lämningar som radioreportage eller TV-teater. Trots detta går det inte att förneka att skriftliga källor, både tryckta och otryckta, fortfarande utgör huvuddelen av det material som idéhistoriker använder i sin forskningsverksamhet. Men även här förekommer breddningar och källor kan numera också inbegripa skriftliga tonspråk m.m.

Kronologiskt spänner idéhistoriska undersökningar framför allt över perioden från 1600-talet och framåt, med tyngdpunkt i det senaste seklet. Till detta kommer viktiga projekt som fokuserar på medeltid och renässans. Tydligt är ändå att idéhistorisk forskning tenderar att handla om mer närliggande tidsperioder. Det kan finnas flera skäl till detta, exempelvis krav på kunskaper i latin och grekiska för att kunna umgås med äldre tidsperioder, språk som inte längre ingår i en humanists kunskapsbas på ett lika självklart sätt som för bara några decennier sedan.

Trender och tendenser

Idé- och lärdomshistoria är ett ämne som söker sina rötter i olika humanistiska forskningsinriktningar och vars direkta institutionalisering i Sverige under 1930-talet bör förstås utifrån sin tids ideologiska sammanhang.

Sedan den första professuren inrättades vid Uppsala universitet har forskning och undervisning i etablerats vid de flesta av landets universitet och även på en del högskolor. Samtidigt har debatter förts om ämnets innehåll och syfte. Kortfattat kan de sammanfattas med att det till en början handlade om vilka som var bäst skickade att bedriva idéhistoria, idéhistoriker eller fackspecialister som naturvetare, filosofer och medicinare med intresse för sin specialitets historia. Resultatet av den här debatten om idéhistoriens *forskningssubjekt* blev ett otvetydigt erkännande av idé- och lärdomshistorikers förmåga att visa på idésammanhang som fackspecialister sällan har möjligheter att omfamna.

En annan debatt handlade om ämnets innehåll. En sida hävdade lärda kulturers och sammanhangs företräde medan andra arbetade med att bredda de idéhistoriska studieobjekten till idéer av mer vardagligt slag med kopplingar till mentalitetshistoria. Folkets idéhistoria var ett begrepp som lanserades i det här sammanhanget. Debatten kan denna gång sägas ha handlat om idéhistoriens *forskningsobjekt* och fick som entydigt resultat att ämnet breddades för att omfatta idéer oberoende av socialt eller kulturellt sammanhang. Ingen idékultur, hur lärd eller utbildningsbetydande den än hade varit, ses längre som a priori mer värd att studera än någon annan. Faktiskt har just det nära och intima idéutbytet mellan vitt skilda sammanhang blivit ett viktigt tema inom idéhistorisk forskning.³

Den idag mest diskuterade frågan gäller ämnets syfte, men det är en diskussion som till skillnad från de två som sammanfattats ovan inte begränsas till det idéhistoriska fältet utan gäller humanioras och de humanistiska studiernas syfte generellt. Närvaron av idéhistoriker i denna debatt är dock påtaglig och har utvecklats ur ämnets traditionella intresse för bland annat universitetskulturer och forskningsideologiska studier. Det är också otvetydigt så att idéhistoriker själva länge sökt samarbete med andra discipliner och insett vikten av att etablera nära och ömsesidiga kontakter med representanter för olika fakulteter. Idéhistoriker inriktade mot exempelvis medicinhistoria arbetar ofta nära medicinska fakulteter eller finns anställda vid Karolinska institutet. Teknikhistoriskt intresserade idéhistoriker har sedan långt tillbaka funnits anställda vid tekniska högskolor där man på vissa håll framgångsrikt byggt upp forsknings- och utbildningsverksamhet och till och med utformat framgångsrika program för en bredare ingenjörsutbildning (men de blir inte inbjudna till prominenta besök som Obamas). På samma sätt har filosofihistoriker arbetat med filosofer och idéhistoriker tagit aktiv del i att bygga upp olika professionella utbildningar, bland annat inom media. Det flödar med andra ord över av exempel på hur idéhistoriker aktivt och framgångsrikt samarbetat över fakultetsgränserna till fördel både för det egna ämnet och för andra.

Flera skäl går att ange som förklaring till detta drag hos idéhistoriker. För det första handlar det förstås om att samarbeta med sakkunskap för att säkerställa förståelsen för olika historiska idéer oavsett om de är natur-

vetenskapliga eller religiösa, filosofiska eller politiska. För det andra handlar det om att olika professionella grupper och sakkunniga ofta är intresserade av den egna historien och därför gärna interagerar med en kunnig idéhistoriker som kan ge nya perspektiv på den egna självförståelsen. För det tredje finns nog också en existentiell sida av saken. Det handlar i så fall om Lindroths bevingade ord att lärdomshistorien i någon mån handlar om den egna gåtan, att idéhistoriker också drivs av personliga, ofta svårfångade intressen utöver de rent historiska.⁴ Samtidigt är det viktigt att framhålla att det inte alltid har varit konfliktfria processer. Resultatet har blivit att idéhistoriker som kollektiv idag har sällsynt stora erfarenheter av det som allt oftare samlas under beteckningen integrativ humaniora. Dessa erfarenheter har på traditionellt idéhistoriskt manér avspeglats i ett antal debattböcker och debattartiklar med spridning också utanför universiteten.

Debatten om syftet med humanistisk forskning och den omedelbara följdfrågan om hur humanistisk forskning i framtiden bör organiseras och bedrivs känns alltså synnerligen angelägna inom det idéhistoriska fältet. För att förenkla kan en framträdande ståndpunkt sägas poängtera humanioras syfte att analysera och problematisera komplexa förhållanden där värdet ligger i ett ifrågasättande av invanda föreställningar och ideologiska utgångspunkter. Idéhistoriska perspektiv är ofta kritiska i den meningen att påståenden skärskådas, inte bara utifrån källkritiska hänsyn utan också utifrån ideologiska och begreppsmässiga perspektiv. Det innebär att idéhistorisk forskning ofta resulterar i att invanda föreställningar och hävdvunna uppfattningar ifrågasätts. Det kan handla om att erkända kategoriseringar problematiseras eller att till synes väsensskilda tanketraditioner kan relateras till varandra inom exempelvis naturvetenskap och konst eller medicin och religion.

Att den här typen av studier har stor relevans inom en rad aktuella samhällsutmaningar går knappast att ifrågasätta. En slutsats av de senare årens diskussioner om forskningens syfte är att problematisering och relevans inte är motstående eller ömsesidigt uteslutande ansatser. Snarare handlar det om att de är varandras förutsättningar och att idéhistoriska perspektiv i olika samarbeten borgar för att sådana dubbla perspektiv upprätthålls och fördjupas snarare än att de trivialiseras. Fortsatta och intensifierade samarbeten över fakultetsgränser och med professionella forskningsinstitutioner som tekniska högskolor och medicinska universitet är en viktig idéhistorisk utvecklingslinje.

Styrkor och svagheter

Dagens idé- och lärdomshistoriska forskning har flera styrkor. En utgår från empiriska bredden liksom bredden i källanvändning och perspektiv. Delvis har det nog varit möjligt genom obundenhet vid någon viss empiri

eller verksamhetsinriktning i ämnesbeteckningen som exempelvis konstvetenskap eller litteraturvetenskap. Inte heller har ämnet riskerat att fastna i vissa stereotypa innehåll fastställda av läroplaner på skolor och gymnasier (kanske trots allt en liten fördel av att ämnet aldrig blev något skolämne oaktat alla försök och debattargument). Under rådande omständigheter har idéhistoriens bredd resulterat i en viktig ämnesmässig styrka.

En annan fördel är den långa erfarenheten av forskningssamarbeten med andra discipliner och ämnesområden över fakultetsgränser. Här finns en medvetenhet om att dagens betoning av forskningens nytta inte uteslutande beror på nya styrningsformer vid universiteten, utan att det snarare är ett ideal som följt kunskapsbildningen sedan tidigmodern tid om inte förr. Tonvikten på nytta inom forskning och andra kunskapsbildningsprocesser har varit mer eller mindre konstanta under mycket lång tid. Retoriska och ideologiska förändringar har mer bottnat i frågor om vad som bör betraktas som nyttigt än om det är ett rimligt generellt syfte för forskningsverksamhet överhuvudtaget.

Pudeln kärna ligger alltså i vad som ska räknas som nytta. Här kan det konstateras att dagens starka koppling mellan nytta, innovation och ekonomisk avkastning, där alternativen möjligen inskränks till hälsa och hållbarhet (även om också dessa allt som oftast kläs i termer av nationell ekonomisk tillväxt) är ett alltför snävt nyttobegrepp för att tillfredsställa idéhistoriker. Om oviljan att så starkt begränsa nyttotanken bör ses som en styrka eller en svaghet när ett forskningsämne beskrivs och värderas ska jag låta vara osagt. Klart är ändå att idéhistorisk nytta sträcker sig långt utöver den pekuniära för att också inbegripa insikter om exempelvis egna kulturmönster och traditioner samt hur de hänger samman med andra människors erfarenheter.

En svaghet, förmodligen delvis en följd av dagens snäva nyttobegrepp och en relativt hög externfinansieringsgrad, är att dagens idéhistoriska forskning har starka tendenser att handla mer om modern historia och till och med samtidshistoria på bekostnad av mer differentierade kronologiska ansatser. Möjligheterna att undersöka idésammanhang före barocken och tidigmodern tid – exempelvis under medeltid och renässans – verkar dessutom bli allt mer inskränkta. Medeltidshistoria kan vara nog så relevant för vår tid som det kalla krigets idéhistoria. RJ:s stora utlysning 2012 var visserligen en synnerligen välkommen satsning på äldrehistorisk forskning, men ändå kanske bara en tillfällig balansering av den kronologiska inriktningen mot senare seklers historia.

Trenderna inom idéhistoria pekar mot en fortsättning av det framgångsrika samarbetet med andra discipliner och forskningsområden, inte minst för att skapa forskningsmöjligheter inom ramen för olika större program-satsningar initierade av utlysningar i syfte att lösa konkreta utmaningar, något som alltså även måste involvera historiska perspektiv. Andra sam-

arbeten kan syfta till att inrätta lärartjänster med forskning på olika professionella och andra mer praktiskt inriktade utbildningsprogram. Men i denna trend finns också en centrifugalkraft som innebär att idéhistoriker riskerar att spridas ut på flera olika grupper som var och en saknar en kritisk massa för ett mer intensivt och kontinuerligt utbyte idéhistoriker emellan.

Denna tendens till samarbete över fakultetsgränser är något som allt mer kommit att bidra till en förändrad ämnesidentitet. Genom att framgångsrikt skapa samarbeten över disciplin och fakultetsgränser och på så sätt i mångt och mycket bejaka de senaste decenniernas forskningspolitiska målsättningar riskerar svenska idéhistoriker nämligen att samtidigt försvaga sin disciplinära identitet. Huruvida detta är ett problem eller inte kan diskuteras. Faktum är i alla fall att en ovetenskaplig rundfrågning visar att flera av dagens etablerade forskare inom ämnet (som alltså tillhör den nya generationen) inte i första hand betraktar sig som idéhistoriker eller idé- och lärdomshistoriker, utan istället har andra historiska inriktningar som primära professionella identifieringsobjekt: miljöhistoriker, vetenskapshistoriker, genushistoriker, kunskapshistoriker, kulturhistoriker o.s.v. Samtidigt är det inte ovanligt att disputerade forskare från andra ämnesområden med svagare infrastruktur kallar sig idéhistoriker. Det gäller inte minst historiker som i allt högre grad kommit att ägna sig åt vad som traditionellt har varit idéhistoriska specialiteter, exempelvis medicinhistoria.

Symptomatiskt är också att det saknas en internationell sammanslutning som samlar alla svenska idéhistoriker på ett naturligt sätt. Istället beror de internationella sammanhangen och publikationskanalerna på den individuella idéhistorikerns specialisering. Men årsboken *Lychnos* utgör en viktig forskningsinfrastruktur som motverkar denna tendens liksom den regelbundet arrangerade konferensen "Idéhistoria på gång" vid Umeå universitet. Här är alltså ett gott exempel på en betydelsefull nationell konferens, något att hålla i minnet i dessa tider av starka internationaliseringstendenser. Ytterligare sätt att motverka centrifugalkrafterna inom ämnet vore bättre möjligheter att återskapa institutionellt och organisatoriskt starkare idéhistoriska forskargrupper vid universiteten.

Slutsatser

I dagens forsknings- och universitetspolitiska klimat har idé- och lärdoms-historia en situation som liknar den för många andra humanistiska ämnen. Det handlar om att söka samarbeten för att upprätthålla eller öka möjligheterna till fortsatt forskning. I det arbetet tycks idé- och lärdoms-historiker mer framgångsrika än de flesta. En annan viktig styrka är nog också idéhistorikers forskningskvalitet i termer av empirisk noggrannhet och teoretisk skärpa, liksom deras påfallande ofta innovativa bidrag till

förståelsen av olika idémässiga och ideologiska förhållanden. Alla avhandlingar och andra forskningsinsatser i ämnet är kanske inte lika lysande. Men idéhistoriker har inte bara lyckats bibehålla kvalitetskraven trots regleringar om en tidsbegränsad forskarutbildning, utan avsevärt höjt dem. För de som fungerat som sakkunniga på lärar- och forskartjänster i idé- och lärdomshistoria är det ingen tvekan om att konkurrensen höjts avsevärt under de senaste fem till tio åren. Samma sak gäller doktorand-tjänsterna.

Om det är att betrakta som ett problem att flera idéhistoriker har flera professionella identiteter, eller rent av inte alls ser sig själva som idéhistoriker, kan som sagt diskuteras. Många menar att ämnesbeteckningar spelar allt mindre roll och att det är den individuella kompetensen och samarbetsförmågan som är avgörande, inte den disciplinära bakgrunden. Andra hävdar att en framgångsrik forskarkarriär nästan alltid bygger på institutionella ramar som tillhandahåller traditionella forskningsproblem, forskningsmetoder och ett antal klassiska undersökningar att kritiskt förhålla sig till och förändra. Tillsammans bildar de en ämnesmässig kanon som visserligen inte nödvändigtvis behöver vara disciplinär, men som garanterar att vissa färdigheter, normer och kvalitetsideal samt kritiska förhållningssätt till dessa följer med ämnesbeteckningen.

Trots att idéhistoriker av olika anledningar mer än många andra vinnlägger sig om samarbete över ämnes- och fakultetsgränser finns också en relativt väl utvecklad infrastruktur för samverkan mellan svenska och till viss del nordiska idéhistoriker. Det handlar inte bara om gemensamma forskarutbildningskurser, forskningsprojekt och workshops liksom förstås *Lychnos*. Lika mycket gäller det att fortsätta upprätthålla kontakter mellan ämneskolleger genom seminarier och olika andra mer eller mindre formella sammanhang. Ett förslag om en nationell forskarskola i idéhistoria skulle kanske inte få något större stöd idag, i synnerhet som forskarskolan i historia vid Lunds universitet öppnats upp också för idéhistoriker. Men bredden inom dagens idéhistoria, och de starka centrifugalkrafter olik forskningssprogram och -centra skapar, innebär förmodligen att existerande infrastrukturer för idéhistorisk forskning behöver stärkas om ämnet på sikt ska kunna fortsätta bedrivas med samma kvalitet som idag.

Även de som inte i första hand har en professionell identitet som idéhistoriker måste nog erkänna att ämnets öppna hållning är en viktig utgångspunkt för dess attraktionskraft och idéhistorikers framgångar bygger på institutionella ramar som är viktiga att förmedla vidare till nya generationer humanister. Ja, kanske framför allt de med svagare idéhistorisk identitet bör överväga vad en idéhistorisk forskningstradition har inneburit för de egna möjligheterna att bedriva forskning och vilken betydelse det kan få för framtida forskare att många av oss hellre kallar oss annat än idéhistoriker i olika sammanhang. Visst kan samma öppna hållning skapas under nya och annorlunda ämnesbeteckningar. Men det finns

samtidigt ingen anledning att överge discipliner som är omvittnat framgångsrika. Och något som är värt att bevara och föra vidare till nya forskargenerationer tycks ämnet idéhistoria trots allt innehålla, det vittnar inte minst det stora antalet sökande till doktorandtjänster om. Min gissning är att attraktionen ligger i just den öppna hållningen till nya angreppssätt och perspektiv på vad idéhistoria kan och bör vara oavsett vilken specialinriktning det handlar om. Denna empiriska och teoretiska tolerans hoppas jag i framtiden ska vara ett av de kännetecken vi idéhistoriker framhåller när vi beskriver våra traditioner.

För att anknyta till inledningen är en framtidsvision att idéhistoriker och andra humanister och samhällsvetare i kraft av den dokumenterade samarbetsförmågan på ett mer självklart sätt aktivt deltar i uppbyggnaden av forskningsinfrastruktur för att möta olika samhällsutmaningar. Om insikten att utmaningarna i första hand är samhällsvetenskapliga och humanistiska bara sprids till beslutsfattare inom både politik och näringsliv är idéhistoriker inte bara självklara deltagare, utan också ledare av projekt med offentliga forskningsfinansiärer lika mycket som privata; nationella lika mycket som internationella. Hade det sett ut så redan nu hade president Obama fått sin undran besvarad under sin mellanlandning i Sverige hösten 2013.

Noter

1. Följande text är en bearbetning av ett underlag om idé- och lärdomshistoria i Sverige som skrivits för Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap. Uppgiften har varit att ta upp ämnets svagheter, styrkor och utvecklingslinjer samt att beskriva varför forskning inom samhällsvetenskap och humaniora är viktigt liksom att ge rekommendationer inför nästa forskningsproposition. I arbetet med underlaget har jag fått uppgifter och kommentarer från flera personer som jag vill tacka för all hjälp: Henrik Björck, Gunnar Broberg, Lena Eskilsson, Torbjörn Gustafsson Chorell, Gustav Holmberg, Bosse Holmqvist, Lena Lennerhed, Elisabeth Mansén, Johan Kärnfelt, Cecilia Rosengren, Inga Sanner, Sven Widmalm och Nina Wormbs. Jag är ensam ansvarig för textens innehåll.

2. Anders Ekström & Sverker Sörlin: *Alltings mått. Humanistisk kunskap i framtidens samhälle* (Stockholm, 2012); Jesper

Eckhardt Larsen & Martin Wiklund (red.): *Humaniora i kunskapssamhället. En nordisk debattbok* (Århus, 2012); Tomas Forser & Thomas Karlsruhn (red.): *Till vilken nytta? En bok om humanioras möjligheter* (Göteborg, 2013); Helge Jordheim & Tore Rem (red.): *Hva skal vi med humaniora? Rapport om de humanistiske fagenes situasjon i Norge* (Oslo, 2014); Peter Josephson, Thomas Karlsruhn & Johan Östling (red.): *The Humboldtian tradition. Origins and legacies* (Leiden, 2014).

3. Debattsyntesen bygger på texter i Nils Andersson & Henrik Björck (red.): *Vad är idéhistoria? Perspektiv på ämnets identitet under sextio år* (Stockholm, 1994); Nils Andersson & Henrik Björck (red.): *Idéhistoria i tiden. Perspektiv på ämnets identitet under sjuttiofem år* (Stockholm, 2008).

4. Sten Lindroth: "Om lärdomshistoria", i *Fru Lusta och fru Dygd*, först publicerad 1957 (Stockholm, 1963), 173–182.